

L'exaltació meditada d'un artista

Aquests dos llibres tenen un mateix protagonista: la sensibilitat creativa de Ràfols-Casamada, no sols en la pintura, sinó també en la prosa i la poesia.

D'un mateix traç. Albert Ràfols-Casamada. Fulls de dietari (1978-1982). Col·lecció "Cara i creu". Editorial 62. Barcelona, 1994.

Àlbums Ràfols-Casamada. Veure és sentir. A cura de D. Sam Abrams. Edició de Quaderns Crema i Fundació Eina. Barcelona, 1994.

Del vendaval que va significar l'informalisme en els anys de la postguerra, que va obrir nous camins en la pintura, potser en queda poca cosa. En tot cas, pertany a la història de la pintura. Però, com sempre, hi ha excepcions que sobreviuen al moviment en què sorgiren per estar els seus conreadors tan avesats que la seua imaginació queda protegida de l'erosió del temps. Ràfols-Casamada, al meu modest entendre, és un d'aquests artistes.

Als seus setanta-un anys es podria suposar que el pintor va entrant en una etapa en què es pot viure dels llorers de la seua obra passada, però la seua activitat plàstica i literària constant evidencia que la paraula jubilation, aplicada als vertaders artistes, és si més no una imperinència. Una bona raó perquè se li dedique un magnífic llibre —*Veure és sentir*— on es valora la personalitat i la trajectòria d'un artista proteic, capaç de fer conviure en la seua creació l'herència avantguardista i l'anhel clàssic. A l'igual d'altres pintors del segle vint, la seua sensibilitat creativa no s'ha limitat a la pintura i ha conreat la poesia i la prosa. El llibre mostra la imatge d'un creador discret i pulcre, d'una immen-

sa curiositat; d'una obra que és el resultat d'una imperiosa necessitat de crear i de convertir en art les impressions produïdes per l'observació de la realitat.

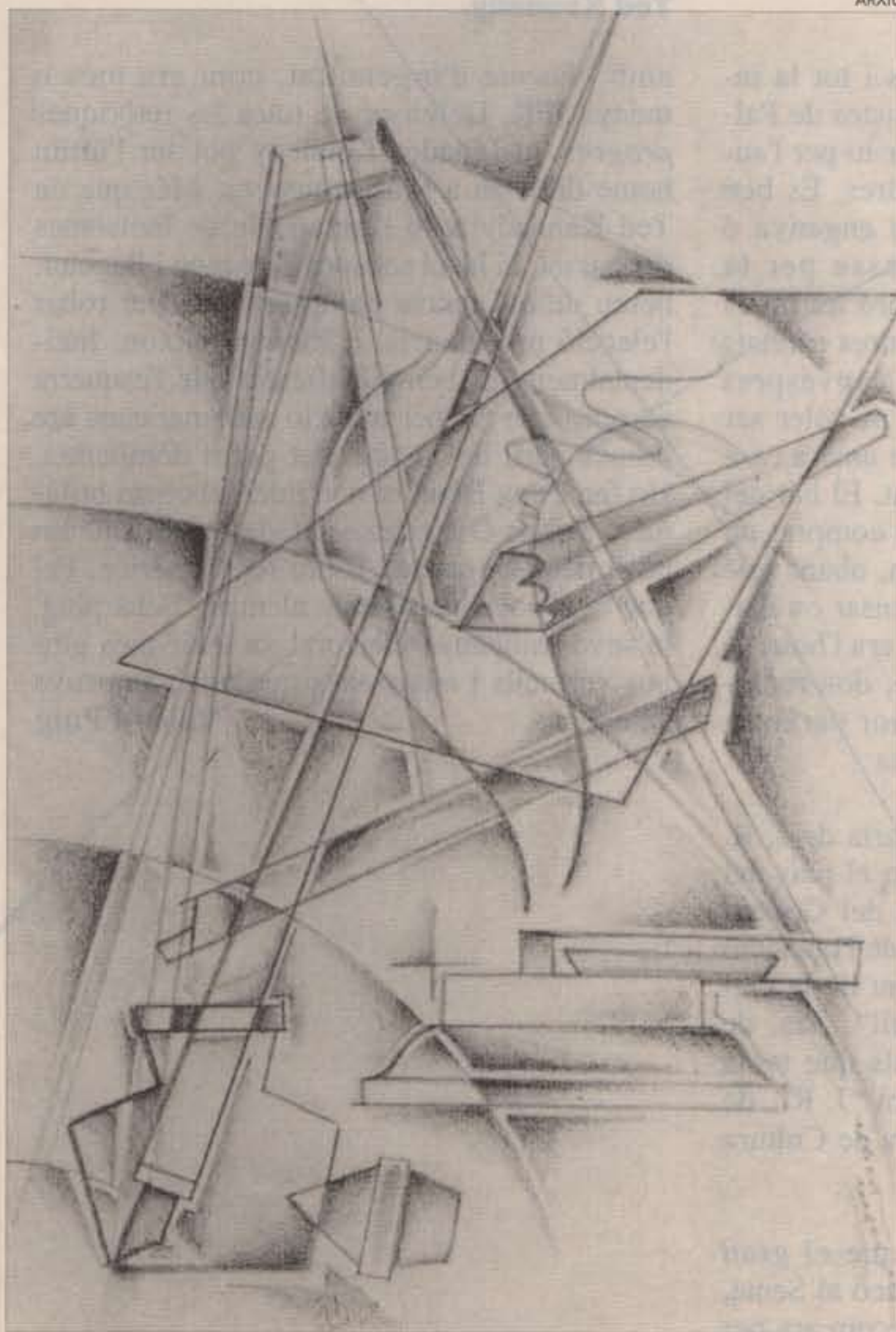
D'altra banda, *D'un mateix traç*, dietari corresponent a 1978-1982, es una prova més de l'energia vital que abans comentàvem, i obliga a reconèixer que l'art Ràfols-Casamada s'origina en les intersec-

cions entre la paraula i la imatge. En les seues paraules —essencialment en la seua poesia— veiem sorgir, de sobte, les imatges. Altrament: en veure els colors dels llenços els escoltem com si foren remors d'un llenguatge imperceptible. Els colors, els espais i els versos s'enllaçen i s'allunyen, regits pel ritme poètic, il·luminant la tela i omplint el full, com si foren reflectors de

les emocions evocades per l'artista. D'aquesta manera, l'obra pictòrica i l'obra escrita no corresponen a impulsos diferents; sorgeixen d'un mateix traç creatiu: unes vegades en pintura i d'altres en escriptura.

El dietari recull moments fugaçs de la vida quotidiana, idees molt diverses, breus apunts íntims, intel·ligents aforismes, impressions de viatges a Europa Central, Mèxic i Estats Units. Les reflexions a cop calent sobre la pintura i la poesia constitueixen la part més voluminosa i atractiva del llibre: les temptatives per dilucidar les motivacions artístiques, les intuïcions que originen les obres, els dubtes, el qüestionament constant dels problemes formals. Observem com moltes obres són una condensació de la realitat, conduïda pels espais i els colors. I permet de comprendre l'abstracció com una forma de generalització, de plasmar de manera sintètica i senzilla les emocions essencials que la percepció motiva, el lirisme cromàtic de la descripció del paisatge.

Si en alguna cosa es diferencia Ràfols-Casamada d'altres pintors que parlen de pintura moderna és perquè defuig les

Albert Ràfols-Casamada: 'Al·legoria del pintor', 1937.
L'artista fa conviure l'herència avantguardista i l'anhel clàssic.

elucubracions transcendents i l'espessor conceptual. Les seues explicacions són precises i sovint es concentra a analitzar detalls i obres concretes; ben notables resulten així els comentaris aguts sobre l'obra de pintors com ara Matisse o Picasso,

per posar només dos exemples.

L'interès del dietari rau en la sensibilitat i el bon gust de Ràfols-Casamada, producte d'un refinada cultura projectada en una prosa ajustada, elegant i plena d'estímul per al lector; en el fet de ser l'itinerari

d'un personatge sobri i receptiu a les palpitations de la vida, d'un home que observa, interioritza i persegueix l'harmonia de les tensions en una obra d'intensa simplicitat: d'un artista que paga la pena llegir i contemplar. **Francesc Calafat**

Alguna cosa més que la memòria col·lectiva

L'exercici que resulta d'espigolar aquest volum sisè de les 'Obres Completes' de Porcel és un assumpte molt més seriós del que semblava fa unes dècades.

Grans catalans. Baltasar Porcel. "Obres completes. Volum 6". Pròleg d'Oriol Izquierdo. Nota sobre l'edició de Rosa Cabré Monné. Editorial Proa. Barcelona, 1994. 751 pàgs.

Retrobades al cap de tants anys i vistes en el seu conjunt, l'assumpte resulta més seriós del que aleshores podíem arribar a sospitar. El periodisme és necessàriament efímer, però també és, com sovint s'ha dit, encara que jo cregui que no únicament, aixecar acta notarial del present. I en aquest país qui més qui menys té constància i consciència de la importància que han tingut o tenien els notaris. Doncs bé, espigolant amunt i avall d'aquest gruixut volum no es pot negar que l'exercici de fer memòria que en resulta és la millor resposta contra l'absència de memòria que avui senyoreja en massa nivells de la societat. Com diria Jean Cocteau, l'època viu el present al dia, més atenta als detalls que no pas al conjunt.

No és la intenció d'aquest comentari entrar en Porcel, ni en l'estructura del llibre ni passar a fer l'exposició tipològica dels entrevistats o la relació que l'autor hi va mantenir. Tant el "Pròleg" d'Oriol Izquierdo com la nota sobre l'edició a càrrec de Rosa Cabré exhaurixen la qüestió amb escreix i solvència i fan innecessari d'afegir-hi res més.

Abans he dit i ara ho repeteixo, que aquestes 70 converses vistes en conjunt i

Baltasar Porcel. Publicades les entrevistes periodístiques.

al cap del anys resulten un testimoni més seriós que no ens pensàvem aleshores. Tant des del punt de vista del periodisme —aquest podria ser un llibre de lectura obligatòria a les facultats— com del que es pot derivar si ens posem a reflexionar sobre el país. Si deixem a un costat, i per un moment, l'exercici professional estricte. Tanmateix cal destacar-hi el contrapunt educadament impertinent, d'independència de criteris i d'opinió, que hi posava Porcel i que avui resulta tan d'agrair perquè dona una imatge més viva i menys totèmica dels personatges de la tribu. Així doncs, el que en queda per a la reflexió es tota una altra cosa: més interrogants que no pas respostes.

Més enllà de la contribució del llibre al periodisme i de la intencionalitat de crear memòria col·lectiva, voluntat que arrenca d'uns precedents —Pla, per exemple— i

també amb uns continuadors fins i tot als mitjans audiovisuals, l'efecte o la sensació que et deixa el llibre és el d'un cert desassossec. Vull dir que el panorama que es reflecteix al llarg de les entrevistes pertany a un temps que ja no és exactament el nostre, sinó el que va tenir lloc a empentes i rodolons de la guerra civil ençà. I aquest "ençà", en el cas que ens ocupa, arriba fins a l'any 1972 amb l'entrevista dedicada a Gabriel Ferrater. El panorama en qüestió és, o hauria de ser, una mena de pont estès des del passat decididament llunyà o pròxim, segons els casos, vers el futur.

En algunes d'aquestes entrevistes trobem el pont plantejat en forma d'alguns dels interrogants que, amb tots els matisos que es vulgui, ens hauríem de formular a hores d'ara. Un bon exemple el trobem a les entrevistes amb Ferrater-Mora, amb el "tot o res" de Ramon d'Abadal —"¿que és millor per a Catalunya: tenir un físic excel·lent que publiqui les seves obres en anglès, o un físic mediocre que les publiqui en català?"— o amb Joan Triadú quan definia *Serra d'Or* com la revista amb què tota una generació es va fer gran. Doncs bé, em sembla que aquesta mena de llibres hauria de servir per reflexionar sobre què voldrem ser quan siguem grans, si es que no volem anar repetint cada ieu anys la fórmula de Pla, Porcel, etc., i acabar per convertir-los en una mena de termes que no menen enlloc. **Marc Soler**